

JONGE ARCHITECTEN IN VLAANDEREN DOEN WAT ZE MOETEN DOEN: BOUWEN. LOS VAN GROTE THEORIEËN OF STIJLDOGMA'S ZOEKEN ZE DE BESTE OPLOSSING VOOR CONCRETE PROBLEMEN. DE OPDRACHTGEVER EN DE VLAAMSE CONTEXT ZIJN NIET LANGER HINDERLIJK: HET ZIJN STIMULANSEN OM DE BANALITEIT TE OVERSTIJGEN. _ lieven sioen, foto's herman ricour

Vlaamser kan het niet: langs de steenweg van Diest naar Scherpenheuvel ontleent een ononderbroken sliert van kleine villa's en handelszaken elk uitzicht op het achterliggende landschap. Zonde, vond het architectenbureau META. Toen zij de opdracht kregen een nieuw handelspand te bouwen, grepen ze de kans met beide handen aan om een bres te slaan in de steenmuur.

Ze kozen niet voor het beproefde winkelconcept — één verdieping met maximale handelsovervlakte, een mooie façade en daarachter de loodsen —, maar ze ontwierpen een compacte constructie die maar een deel van het perceel beslaat. Door het gebouw een beetje landinwaarts te plaatsen, gaven ze de winkel een markante plaats en maakten ze tegelijk een opening op het natuurgebied De Vinken-berg.

Wie voorbijrijdt, kan moeilijk naast de nieuwe schoenenwinkel kijken. Het is een massief betonnen blok van twee verdiepingen. In elke hoek is een uitbouw: de ingang beneden, twee lichtkokers in de hoogte, en achteraan op de tweede verdieping een groot uitstekend gedeelte met panoramisch uitzicht op het natuurgebied. De opvallende constructie beantwoordt perfect aan de vraag van de opdrachtgever, zonder de omgeving geweld aan te doen.

In de winkel krijg je meteen een totaaloverzicht van de collectie. Het daglicht dat op drie punten binnenvalt, tekent een parcours dat eindigt in de zithoek boven. Beneden vind je de mannencollectie, boven die van de vrouwen. Vrouwen zijn bij het winkelen tot meer inspanningen bereid, is de redenering. Terwijl zij passen, kijken hun mannen in de zithoek naar het landschap of naar Eurosport op tv. De verstrooide instemming van de mannen deed de omzet in het nieuwe pand stijgen.

Even boeiend als het resultaat is het ontwerpproces dat eraan voorafging. Ge-

bouwen creëren zichzelf, is het Meta-devies, gebouwen worden gedicteerd door de context. Goede architectuur is de meest logische oplossing voor een specifiek probleem. Daarom vertrekt Meta nooit van een vooropgestelde stijl, materiaalkeuze of theorie. Hun uitgangspunt is: wat wil de opdrachtgever, wat is de context, wat zijn de middelen? Hoe kun je, binnen het gegeven budget, de contradictie steenweg-natuurgebied oplossen? Door van die beperkingen een sterkte te maken, komt Meta tot een resultaat dat de banaliteit overstijgt: een gebouw dat aan alle kanten mooi is en dat zowel het landschap als de eigenaar respecteert.

DE WERKWIJZE van Meta is illustratief voor de negen architectenbureaus die worden voorgesteld op de tentoonstelling *Jonge architecten in Vlaanderen*, die op dit moment in Antwerpen loopt. Maar dat is ook het enige wat hen bindt. De expositie is zeker geen manifest, en je zult er vergeefs naar een gemeenschappelijke stijl zoeken. Zelfs binnen het oeuvre van een bureau is op het eerste gezicht moeilijk een lijn te herkennen.

De huidige generatie architecten lijkt zich veeleer te profileren door wat ze *niet* is. „Het zijn in elk geval geen klonen van hun leermeesters”, zegt architect-criticus Koen Van Syngel, die de tentoonstelling

samenstelde. „Ze zijn aan niemand schatplichtig. Je kunt ze ook geen moderne architecten noemen, voor zover je onder 'modern' een plat dak en witte bepleistering verstaat. Hun architectuur is niet gemakkelijk, veeleer weerbarstig. Ze zoeken niet het soort 'schoonheid' dat je in lifestyle-magazines aantreft. Ze verkondigen geen theorieën of grote verhalen. Ze laten liever elk van hun gebouwen voor zich spreken. Vandaar ook de titel van de tentoonstelling, een vers van de Portugese dichter Fernando Pessoa: *De dingen zijn de enige verborgen zin der dingen*. Het gebouw is de enige betekenis van het bouwen.” Wat deze generatie kenmerkt, is volgens

LELIJK VLAANDEREN ALS INSPIRATIEBRON

Van Syngel geen programma, maar een houding. Ze keren terug naar de essentie van architectuur: het bouwen zelf. „Het zijn geen Don Quichotes. Ze schrijven geen manifesten. Integendeel. Opvallend is dat deze generatie haar opdrachtgevers au sérieux neemt. Ze zullen geen opdracht weigeren omdat die niet binnen hun genre past. En in plaats van te fulmineren tegen de Vlaamse stedenbouw, proberen ze binnen de beperkende reglementering grenzen te verleggen.”

EEN HEDENDAAGSE, maar niet-aanstellerige woning. Dat was de opdracht

waarmee Erik Wieërs en Dirk Somers van het bureau HUISWERK in een Vlaamse verkaveling aan slag gingen. Links en rechts van het perceel liggen de twee prototypes van sleutel-op-de-deurwoningen: de fermette en het pseudo-moderne bouwsel. „Vroeger had je de architecten-om-den-brode, die hun handtekening zetten onder alles wat de klant vroeg. Daartegenover stonden de architecten die heel sterk hun eigen visie doordrukten. Zij vonden dat de opdrachtgever niets van architectuur afwist, en zij zouden hem eens opvoeden. Wij geloven

dat het mogelijk is om in Vlaanderen en in samenspraak met de opdrachtgever goede architectuur te maken. Dat kan alleen als je gelooft in de kracht van doodgewone dingen.”

Het nieuwe huis in de verkaveling moest volgens de reglementering een zadeldak hebben en van baksteen zijn. Banale gegevens, die Huiswerk aanvaardt, maar met welgekozen ingrepen probeert te overstijgen. Zo lijkt alles aan de woning enigszins

Philippe Viérin: kantoorgebouw, Zeebrugge.

men, ecologische materialen, natuurlijke ventilatie, zonwering —, eventueel in combinatie met technologische hulpmiddelen, proberen ze zo zuinig mogelijk met de natuurlijke hulpbronnen om te gaan.

Het volledige gamma aan bioklimatische ingrepen heeft D.i.a.l alleen in wedstrijdprojecten toegepast. In de verbouwing in Gent hebben ze de principes in de mate van het mogelijke gevolgd. „De eerste vorm van ecologisch bouwen is uiteraard verbouwen. Je recycleert een bestaande woning in de stad, dicht bij je werk, bij winkels en verkeersknooppunten. Op zich is dat al een enorme energiebesparing. Door het aantal constructieve ingrepen te beperken en door bouwmaterialen te recyclen, hebben we ook op grondstoffen bespaard. De overvloedige thermische isolatie win je op termijn terug. De grote glaspartij zorgt voor gratis licht en warmte, terwijl de luifel 's zomers te felle zonnestralen weert.” Het zijn eenvoudige principes, en vaak gewoon gezond verstand.

ER IS niet alleen het respect voor de opdrachtgever, het inspelen op de omgeving en de aandacht voor duurzame architectuur, zegt Koen Van Synghel. De jonge architecten hebben ook veel belangstelling voor het bouwen als metier. „Het vakmanschap en de details zijn belangrijk. Hoe maak ik een raam? Hoe omkader ik dat? Niet als doel op zich, maar altijd binnen de zoektocht naar de beste oplossing in een vaak moeilijke context.”

Een mooi voorbeeld daarvan is de tribune met kleedkamers die Dave Deneir en Ignace Vermeersch van IDDV voor voetbalclub Ledegem ontwierpen. Ingenieur-architect Ignace Vermeersch: „Soms komen collega's mooie plannen tonen met de vraag of het beeld ook technisch haalbaar is en of ik de nodige berekeningen zou willen uitvoeren. Dat weiger ik. Voor ons hangt tekenen onlosmakelijk samen met rekenen. Er ontstaat geen ontwerp zonder detaillering, geen plan zonder technische haalbaarheid. Meer nog, het beeld gaat de constructie niet vooraf, het is er het logische resultaat van.”

Voetbalclub Ledegem had een wedstrijd uitgeschreven voor twee tribunes — een zittribune voor het speelveld en een staantribune voor het oefenveld —, kleedkamers en bestuurslokalen. De tribunes moesten worden gebouwd tussen de twee velden. Om te vermijden dat de hele tussenstrook werd volgebouwd, koos IDDV voor een volledige integratie van de drie functies. De lokalen en kleedkamers werden half verzonden in prefab-beton gebouwd, en daarbovenop kwamen de tribunes, niet tegen elkaar, maar rug aan rug in elkaar geschoven. Daardoor ontstaat tussen de spanten een circulatiegang, „als een galerij van staal”. De twee tribunes kregen elk een andere

Meta-architectenbureau: handelspand, Scherpenheuvel (foto's boven).

IDDV, Ignace Vermeersch & Dave Deneir: sportaccommodatie, Ledegem.

D.i.a.l architects, Bart Dehaene & Geert Pauwels: woning met atelier, Sint-Amandsberg.

kleur (rood en gegalvaniseerd), waardoor je ziet hoe ze in elkaar zitten. Het is een sterk beeld dat eenvoudig lijkt, maar technisch is het een huzarenstukje. De geslotenheid van de functionele ruimtes contrasteert met de transparantie van de openbare tribune. Het contrast van materialen en kleuren, gecombineerd met het

spel van de spanten, geeft de constructie een dynamiek die je niet in de traditionele prefab-tribunes aantreft. Het nuchtere, puur constructieve herdenken van een klassieke vraag leverde bijzondere architectuur op.

Koen Van Synghel: „De generatie van nu staat niet op de barricades. Ze provoceren

niet zoals in de jaren tachtig. Je kunt er ook geen gezicht op kleven. Elk project staat op zich. Toch vind ik het een interessante groep. Hun werk is subtiel. Ze laten de complexiteit van bouwen zien: hoe maak ik in het absurde Vlaanderen goede architectuur? Wat vroeger beperkingen leken, ervaren zij als een vrijheid.”

buiten proportie: de bakstenen zijn per twee gemetseld, de overstekende dakrand is een enorme luifel die door abnormaal fijne bakstenen kolommen wordt geschraagd, de ramen ogen wat te groot en ze lijken willekeurig geplaatst te zijn, hoewel hun onderlinge verhouding aan een strikte logica beantwoordt. *Transbanaal*, noemt Wieërs het procédé: „Je gaat niet tegen het gewone in, je sublimeert het. Zo relativiseer je de ernst van architectuur. Het lijkt een gewoon huis, maar mensen worden op het verkeerde been gezet.”

Ook het grondplan is verrassend. De verkaveling ligt in een bocht, de twee rooilijnen maken een knik. Een verwrongen situatie, symbolisch voor de Vlaamse regelgeving, maar Huiswerk haalt er inspiratie uit. Wieërs en Somers gaven de woning een parallellogramvormig grondplan. Door één muur een rechte hoek te laten vormen, ontstaat onder het dak een grote luifel. Binnen zorgen de parallellogram-hoeken, samen met het spel van de ramen en de doorbroken plafonds, voor een verrassende ruimtelijkheid in een al met al compacte woning.

Erik Wieërs: „Wij klagen niet over vreemde wensen of bizarre regels. We zullen geen stedenbouwkundige afwijkingen aanvragen. Dat zijn gegevenheden. Door je daar niet langer tegen af te zetten, wordt alles inspiratie. Plots ontdek je dat je perfecte architectuur kunt maken in dit zogenaamd lelijke land.”

Inspelen op de Vlaamse context betekent nog geen berusting. Waar aan het verkavelingsidee ontsnapt kan worden, stellen de architecten alternatieve woonvormen voor. Volgens Koen Van Syngel zijn er meer mogelijkheden dan vroeger: „De Vlaamse context blijft problematisch. Het stedenbouwkundige model bij uitstek is nog altijd de verkaveling. De publieke ruimte verbreekt in lapjes grond, met daarop de meest chaotische mix van gebouwen. Toch is er een lichte kentering. Het systeem van wedstrijden heeft ingang gevonden, en dankzij de Vlaamse Bouwmeester b0b Van Reeth maken ook jonge bureaus kans op overheidsopdrachten.”

Zo won het in Parijs gevestigde bureau UAPS van Anne Mie Depuydt en Erik Van Daele een wedstrijd voor stadswoningen op een voormalig fabrieksterrein in Kortrijk. De vraag was hoe je gezinnen die nu naar een verkaveling verhuizen om met de kinderen in de tuin te kunnen zitten, toch in de stad kunt houden. uapS koos voor een type woning met dragende buitenwanden, waardoor je de binnenruimte vrij kunt indelen. De bewoners kunnen van hun huis naar wens een loft, een kantoorwoning of een kamerwoning maken. Een deel van het terrein wordt een park.

OOK VERBOUWEN is een alternatief voor de verkaveling. Er zijn nauwelijks betaalbare percelen, en dus kopen steeds meer mensen een oud huis dat ze door een

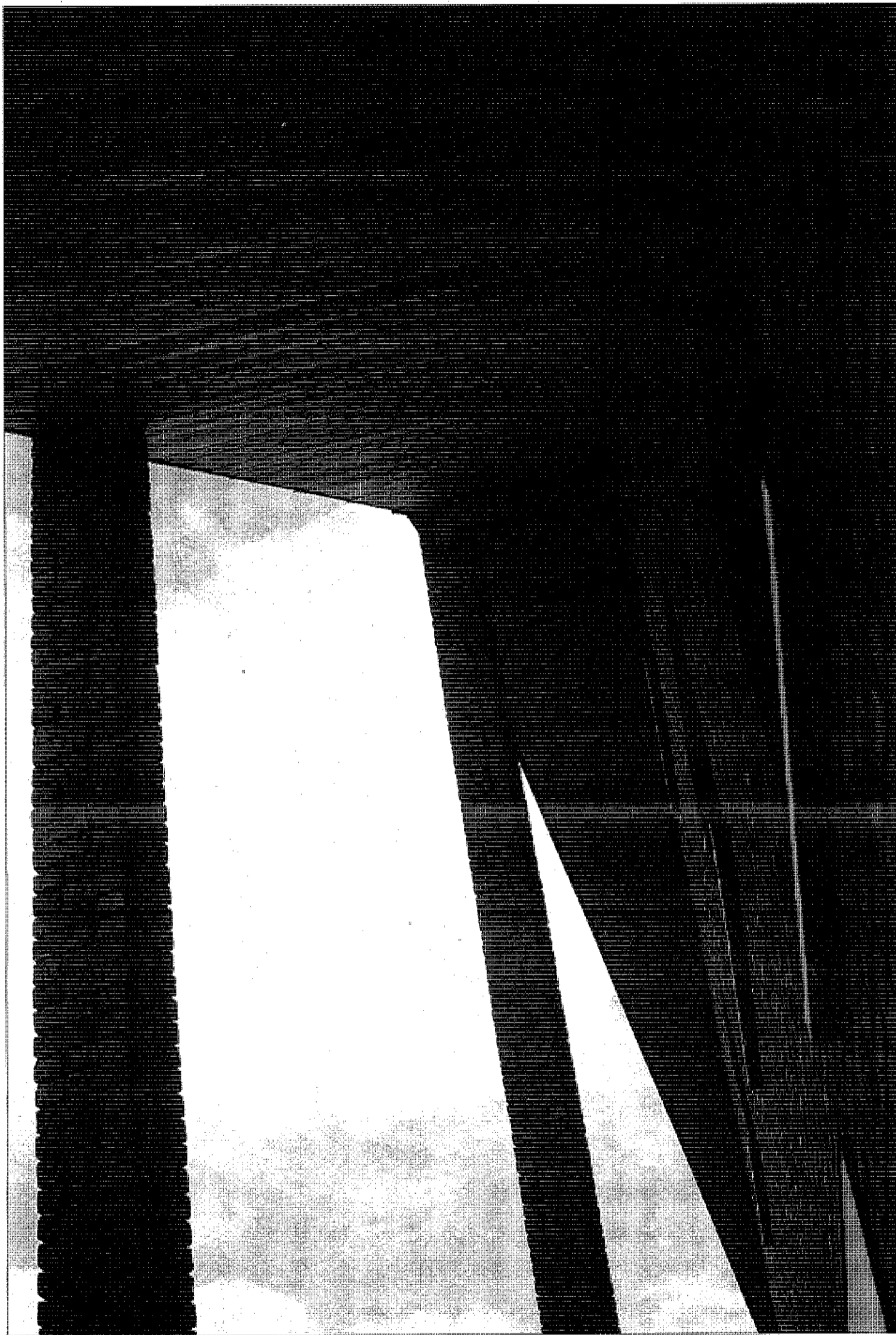
architect van modern wooncomfort laten voorzien. Volgens Koen Van Syngel toont de huidige generatie architecten zich daar heel behendig in. Het Gentse bureau **D.I.A.L ARCHITECTS** van Bart Dehaene en Geert Pauwels verbouwde een chaotisch pand, dat bestond uit een huis, een portiersverblijf en bureaus, tot een heldere gezinswoning met plaats voor een ontwerp- en een schildersatelier. Het bud-

get was verbazend laag; het resultaat verrassend: over de hele breedte van de woning werden de bestaande ruimtes met elkaar verbonden door een nieuw volume van hout en glas.

Dure constructie-ingrepen waren niet mogelijk. Daarom maakte D.i.a.l het raamschrijnwerk dragend en liet het daarop het lichtgewicht zinken dak rusten. Waar de bureaus waren, kwam een stads-

tuin. Een duidelijke aflijning, het werken met vlakken en de kadering geven het resultaat een sterk grafisch karakter.

D.i.a.l laat zich niet alleen leiden door het budget, de omgeving en de wensen van de opdrachtgever. Ook ecologische principes spelen een grote rol. *Bioklimatisch bouwen*, noemen ze hun benadering. Door een reeks bouwkundige maatregelen — oriëntatie op de zon, compacte bouwvor-

Architectenbureau Huiswerk, Erik Wieërs & Dirk Somers: woning, Grimbergen.

Philippe Viérin: kantoorgebouw, Zeebrugge.

HANS VERSTUYFT: WONING MET KANTOOR
 Tel.: 03-485.67.62,
 e-mail: mail@hansverstuyftarchitecten.be

De woning met kantoor van Hans Verstuyft is strak-esthetisch. Dat was geen must; het is het gevolg van de constructie. Verstuyft wou met een minimaal budget een maximale leef- en werkruimte op een beperkte oppervlakte realiseren. Hij koos voor een assemblage van kamers, elk met een eigen sfeer, die hij als blokjes in elkaar schoof tot hij de meest economische compositie had gevonden.

Waar de wanden van de twee verdiepingen elkaar snijden, bouwde hij steunpilaren voor de betonplaten. Het gevolg is dat noch de binnen-, noch de buitenmuren dragend zijn. Daardoor kon Verstuyft in volledige vrijheid de buitenwand invullen met ramen of multiplex-platen, en de binnenruimte met Gyproc-wanden indelen.

ELS CLAESSENS & TANIA VANDENBUSSCHE: WONING
 Tel.: 02-219.81.15 en 09-244.27.26
 e-mail: els.claessens@belgacom.be en tania.vandenbussche@wanadoo.be

Hans Verstuyft: woning met kantoor, Antwerpen.

Aan de rand van een dorpskern zorgde Tania Vandenbussche voor een naadloze overgang tussen een reeks rijtjeshuizen uit de jaren dertig en een verkaveling uit de jaren tachtig. Op het perceel kon probleemloos een vrijstaande villa gebouwd worden, maar Tania Vandenbussche koos voor een halfopen woning tegen de blinde muur van de laatste rijwoning. Door de hoogte, de diepte en het gebruik van baksteen en beton sluit de woning aan bij de rijhuizen. Anderzijds is het huis niet naar de straat, maar in de breedte georiënteerd. Alle kamers kijken uit op de tuin en op de verkaveling die erachter ligt. Aan die kant geven de strakke façade en de eiken raamprofielen de woning de allure van een eigentijdse villa.

Els Claessens & Tania Vandenbussche: woning, Jabbeke (foto boven en onder).

Architettura, Thierry Lagrange & Patrik Steels: woning met kantoor, Gent.

PHILIPPE VIÉRIN & NOA: KANTOORGEBOUW
 Tel.: 050-44.30.70,
 e-mail: architecten.noa@bigfoot.com

Een onbarmhartiger omgeving is moeilijk denkbaar: een opgespoten landtong in de voorhaven van Zeebrugge, drie kilometer in zee. Hier worden windsnelheden tot 200 kilometer per uur gemeten. Dit is geen plaats die om „architectuur” vraagt. Toch wist Philippe Viérin de opdracht voor een banaal kantoor op een hoger niveau te tillen. In de extreem agressieve omgeving zette hij een massieve stenen doos neer. „Bescherming”, is het idee. De betonnen prefab-elementen doen denken aan de blokken in golfbrekers. Blauwzwart vernis creëert een natte indruk, en terzelfder tijd reflecteert het het zonlicht. De ramen hebben de verhouding van de blokken en zijn zonder zichtbaar profiel in hetzelfde vlak aangebracht.

Planten groeien hier niet, en dus legde Viérin een plantsoen aan met stenen uit de achterliggende spoorwegbedding. Het resultaat is een heel esthetisch gebouw dat massiviteit en zelfverzekerdheid uitstraalt, en dat toch één is met zijn omgeving.

ARCHITETTURA, THIERRY LAGRANGE & PATRIK STEELS: WONING MET KANTOOR
 Tel.: 09-329.05.74,
 e-mail: thierry.lagrange@yucom.be

Drie eenvoudige ingrepen volstonden om, met een beperkt budget, van een voormalige cichoreifabriek een loft met woon- en werkruimte te maken. Donker wengé-hout deelt de ruimte op: de hal — uitnodigend aan de buitenkant, binnenin geborgen — en een wandkast over bijna de hele diepte van de pand. In die wandkast zijn

de bergruimte, de deur naar de badkamer en een kantelpoort verwerkt. Als ze openstaat, maakt de poort de kantoorruimte groter; gesloten creëert ze een aparte studeerkamer. Larikshouten vloerdelen scheiden de leef- van de werkruimten. De warme lariks plooit zich als een envelop om de slaapkamer heen. Ook in de wanden en het plafond zit larikshout. En ten slotte zorgen drie monumentale ramen in stalen profielen voor lichtverdeling en geluidwering.

UAPS, Anne Mie Depuydt & Erik Van Daele: stadswoning
 Tel.: 0033-1-40.27.90.78, e-mail: uaps@compuserve.com
Meta-architectenbureau: handelspand
 Tel.: 03-213.51.60, e-mail: info@meta-architectuur.be
D.I.A.J architects, Bart Dehaene & Geert Pauwels: woning met atelier
 Tel.: 09-388.36.66, e-mail: dial.architects@skynet.be
IDDV, Ignace Vermeersch & Dave Deneir: sportaccommodatie
 Tel.: 09-237.01.32, e-mail: ignace.vermeersch@yucom.be
Architectenbureau Huiswerk, Erik Wieërs & Dirk Somers: woning
 Tel.: 03-271.11.64, e-mail: erik.wieers@pi.be

De tentoonstelling *Jonge architecten in Vlaanderen* loopt nog tot en met 9 december in *deSingel* in Antwerpen